

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарські заняття з історії Руїни допомагають студентам оволодіти основами методології історичних досліджень, більш глибоко ознайомитися з джерельними та історіографічними матеріалами та проблематикою курсу, одержати практичні навички для подальшого вдосконалення своєї особистості як фахівця-історика.

Підготовка до семінарського заняття включає такі етапи:

1. Загальне ознайомлення з планом та рекомендованою літературою.
 2. Систематичне поглиблене вивчення спеціальної літератури.
 3. Складання конспектів.
 4. Підготовка виступу.
- 1. Загальне ознайомлення з планом заняття та рекомендованою літературою.** При підготовці до практичного заняття, студенту, насамперед, слід уважно ознайомитися з планом. Для ознайомлення з колом питань, які стосуються теми семінарського заняття, студенту спочатку необхідно здобути знання фактичного матеріалу відповідних розділів підручників, навчальних посібників, енциклопедій, довідників, загальної літератури (список розташований наприкінці методичних рекомендацій). Потім необхідно ознайомитися з монографіями і статтями, які рекомендовані у списку літератури до кожного семінарського заняття. Треба мати на увазі, що література яка рекомендована до кожної теми не є вичерпною. Передбачається, що студент, самостійно доповнить список, у тому числі користуючись Інтернетом.
 - 2. Систематичне поглиблене вивчення спеціальної літератури.** Студенту необхідно розвивати навички самостійно працювати з науковою історичною літературою. Ця робота передбачає всі етапи її обробки, починаючи з пошуку книги у бібліотечному каталозі і закінчуючи загальною оцінкою її наукової значимості. Студент повинен використовувати системний підхід у вивченні літератури. Кожна монографія, або стаття повинна розглядатися з позиції часу, місця та мети публікації, джерельної бази ідеологічної спрямованості. Це передбачає досі докладне та уважне ознайомлення з науковою літературою та акцентування уваги на науково-довідковому апараті. Далі студент повинен обробляти історичний матеріал з наукової літератури; провести порівняльний аналіз існуючого матеріалу; скласти письмові відповіді на питання на план семінару.
 - 3. Складання конспекту.** Для систематизації одержаної в ході обробки джерел та літератури інформації, студент повинен розвивати вміння складати конспект. Конспект повинен бути менший за публікацію у 10 разів. Тому конспектування потрібно починати лише після глибокого осмислення змісту матеріалу, виділення головного та підведення підсумків. У конспекті

повинні бути правильно оформлені посилання на публікації та джерела. Після дослідження літератури необхідно чітко сформулювати постановку проблеми. Студент повинен визначити актуальність, наукову значимість, пізнавальний інтерес, проблемні питання. Постановка питання вимагає від студента повного уявлення про актуальність проблеми що розглядається. Далі студент здійснює постановку мети та завдань заняття, визначає об'єкт і предмет та хронологічні межі теми. Студент також повинен обґрунтувати свої підходи, принципи та методи що до вивчення проблеми. Необхідно дати характеристику використаної літератури та джерел. Також студент повинен визначити практичне значення та обґрунтувати структуру семінарського заняття. При підготовці до питань семінару рекомендується активно використовувати наукову літературу та джерела. Тому що це сприяє більш міцному засвоєнню знань, формуванню наукових переконань, творчому використанню їх на практиці. Потрібно зробити висновки до кожного питання семінару та загалом до проблеми самостійно. Усі висновки повинні бути короткими, чіткими, без повторення та уведення нового фактичного матеріалу. Слід також скласти списки найбільш активно використаних студентом джерел та літератури до кожного з питань семінару. За бажанням студент може скласти питання до аудиторії. Це сприятиме обміну думок щодо цікавих питань проблеми.

- 4. Підготовка виступу.** Успішний виступ студента на семінарському занятті неможливий без ретельної його підготовки. Для цього потрібно доцільно використати час (як правило 10 хвилин). Студент може підготувати з допомогою технічних засобів, зображального матеріалу та історичних карт. Виступ повинен виглядати як усне повідомлення результатів свого аналізу документів та наукової літератури. Не рекомендується повне читання тексту який підготував студент. Під час відповіді студент може користуватися тезами, планом відповіді, які також готуються попередньо. Завершаючи доповідь, студент повинен назвати використані для відповіді на питання семінару джерела та літературу і зробити висновок. Наприкінці виступи студент може задати питання та висловити побажання аудиторії. Після закінчення обговорення всіх питань семінару необхідно узагальнити розглянутий матеріал, зробити висновок щодо реалізації мети та завдань, результативності роботи та активності студентів групи.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
СПИСКИ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

Семінарське заняття 1. (2 години)

Тема: Україна на початку Руїни в російській історіографії
План

Заняття 1. Україна на початку Руїни в російській історіографії

1. Причини Руїни у зображенні М. Костомарова та С. Соловйова.
2. Діяльність гетьмана І. Виговського у відображенні російських істориків.
3. Гадяцькій трактат та його історичні оцінки в російській історіографії.
4. Битва під Конотопом та її значення у висвітленні російських дослідників.
5. Причини падіння І. Виговського за С. Соловйовим та Д. Іловайським.

Література:

1. Иловайский Д.И. История России. Отец Петра Великого: Алексей Михайлович и его ближайшие преемники. – М.: Чарли, 1996. – 624 с.
2. Иловайский Д.И. Краткие очерки русской истории. – М.: Мысль, 1995. – с.110 – 508.
3. Костомаров Н.И. Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей, Н. Костомарова. – Второй отдел: господство дома Романовых до вступления на престол Екатерины II. – Вып. 4-5. XVII столетие. – СПб., 1874. – 536 с.
4. Пичета В.И. Внешняя политика России при царе Алексее Михайловиче // Три века / Сб. Сост.: А.М. Мартышкин, А.Г. Свиридов. – Т. II. – М.: ГИС, 1991. – С. 106-139.
5. Розенфельд И.Б. Присоединение Малороссии к России (1654-1793). – Пг, 1915. – 192 с.
6. Руина // Энциклопедический словарь. – Т. XXVII. – Ст. 53. – Издатели: Ф.А. Брокгауз (Лейпциг), И.А. Ефрон (Санкт-Петербург). – Спб., 1899. – С.480.
7. Соловьев С.М. Общедоступные чтения о русской истории. – М.: Республика, 1992. – 350 с.
8. Соловьев С.М. Сочинения в 18 кн. – Кн. V. – Т. 9-10. История России с древнейших времен / Отв. ред.: И.Д. Ковальченко, С.С. Дмитриев. – М.: Мысль, 1990. – 718 с.
9. Соловьев С.М. Сочинения в 18 кн. [Отв. ред.: И.Д. Ковальченко, С.С. Дмитриев]. – Кн. VI. – Т. 11-12. История России с древнейших времен. 1990. – М.: Мысль. – 671 с.

10. Тарасов С.В. Руїна Гетьманщини: історико-правове дослідження в російській історіографії (друга половина XIX - початок XX ст.). – Донецьк: Ноулідж, 2014. – 193 с.
11. Устрялов Н.Г. Русская история. – Ч. II. (1462-1689). – СПб., 1837. – 338 с.
12. Эйнгорн В. Очерки из истории Малороссии в XVII в. Сношения малороссийского духовенства с московским правительством в царствование Алексея Михайловича. – М., 1899. – 1104 с.
13. Экземплярский А. Выговский (или Виговский) Иван // Энциклопедический словарь. – Т. VII. – Ст. 14. – Издатели Ф.А. Брокгауз (Лейпциг), И.А. Ефрон (Санкт-Петербург). – СПб., 1892. – С. 13.
14. Яковлева Т. Гетьманщина в другій половині 50-х років XVII століття: Причини і початок Руїни / Т.Г. Яковлева. – К.: Основи, 1998. – 447 с.
15. Яковлева Т. Руїна Гетьманщини: Від Переяславської ради – 2 до Андрусовської угоди (1659-1667 рр.) / Пер. з рос. Л. Білик. – К.: Основи, 2003. – 644 с.

Методичні рекомендації

Дотримайтесь загальних методичних рекомендацій для підготовки студентів до семінарських занять та скористуйтеся наступними порадами.

Мета семінарського заняття полягає у тому, щоб з'ясувати причини Руїни та осмислити події Руїни на її першому етапі. Перше питання починається з характеристики С. Соловйова та Костомарова, як істориків та як дослідників української історії XIX ст. Потрібно порівняти їх загальні історичні погляди, та концепції. Потім потрібно порівняти ті причини, які називають обидва дослідника. Корисно також звернути увагу на те, як погляди С. Соловйова простежуються в подальшій російській історіографії Руїни.

У другому питанні слід охарактеризувати життя і діяльність гетьмана І. Виговського в зображенні російської історіографії. Необхідно коротко викласти характеристики дані гетьману найбільш авторитетними з дореволюційних російських дослідників. Виявити схожі риси, і встановити першого автора концепції. Бажано також порівняти погляди дореволюційних російських істориків і сучасних їм українських істориків. Відповідь потрібно закінчити аналізом фактів, які суперечать концепції.

Наступне питання слід починати з аналізу джерел, які містять різі версії Гадяцького договору. Потрібно охарактеризувати три редакції Гадяцького трактату. Після цього слід приступати до характеристики поглядів російських істориків на Гадяцьку угоду. Потрібно виявити загальні риси і відмінності їх концепцій, і пояснити з чим пов'язані відмінності в їхніх поглядах.

При висвітленні питання потрібно починати з опису політичної ситуації після приходу гетьмана І. Виговського до влади. Проаналізувати названі російськими істориками причини які привели до збройного зіткнення між Гетьманщиною і Московським царством. Проаналізувати хід бою і розкрити

причини перемоги Виговського. Також потрібно проаналізувати погляди російських істориків на наслідки Конотопської битви для України.

Потрібно проаналізувати названі С. Соловйова і Д. Іловайського на причини повалення І. Виговського, та пов'язати їх з загальними поглядами С. Соловйова і Д. Іловайського на історію України у часи Руїни. Також потрібно порівняти ці причини з причинами повалення І. Виговського, яки називають сучасні дослідники.

Наприкінці семінару треба зробити зважені висновки щодо проблеми.

Заняття 2. (2 години)

Поділ козацької держави у висвітленні російських істориків

1. Переяславська рада 1659 р. та її історичне значення.
2. Оцінка особи Ю. Хмельницького в російській історіографії.
3. Чудновська кампанія за С. Соловйовим.
4. Чуднівський трактат та його історичні оцінки.
5. Чорна рада в Ніжині 1663 р. у відображенні російських дослідників.

Література:

1. Востоков А. Козелецкая рада 1662 года // Киевская старина. – 1887. – Т. XVII. – Февраль. – С. 269-284.
2. Востоков А. Нежинская рада 1663 года // Киевская старина. – 1888. – Т. XXI. – Май. – С. 125-139.
3. Востоков А. Судьба Выговских и Ивана Нечая // Киевская старина. – 1890. – Т. XXVII. – Январь. – С. 35-46.
4. Иловайский Д.И. История России. Отец Петра Великого: Алексей Михайлович и его ближайшие преемники. – М.: Чарли, 1996. – 624 с.
5. Иловайский Д.И. История России. – Т. 5. – М., 1905. – 664. с.
6. Иловайский Д.И. Краткие очерки русской истории. – М.: Мысль, 1995. – с.110 – 508.
7. Костомаров Н.И. Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей, Н. Костомарова. – Второй отдел: господство дома Романовых до вступления на престол Екатерины II. – Вып. 4-5. XVII столетие. – СПб., 1874. – 536 с.
8. Пичета В.И. Внешняя политика России при царе Алексее Михайловиче // Три века / Сб. Сост.: А.М. Мартышкин, А.Г. Свиридов. – Т. II. – М.: ГИС, 1991. – С. 106-139.
9. Розенфельд И.Б. Присоединение Малороссии к России (1654-1793). – Пг, 1915. – 192 с.
10. Соловьев С.М. Общедоступные чтения о русской истории. – М.: Республика, 1992. – 350 с.

11. Соловьев С.М. Сочинения в 18 кн. [Отв. ред.: И.Д. Ковальченко, С.С. Дмитриев]. – Кн. VI. – Т. 11-12. История России с древнейших времен. 1990. – М.: Мысль. – 671 с.
12. Тарасов С.В. Руїна Гетьманщини: історико-правове дослідження в російській історіографії (друга половина XIX - початок XX ст.). – Донецьк: Ноулідж, 2014. – 193 с.
13. Эйнгорн В. Очерки из истории Малороссии в XVII в. Сношения малороссийского духовенства с московским правительством в царствование Алексея Михайловича. – М., 1899. – 1104 с.
14. Яковлева Т. Руїна Гетьманщини: Від Переяславської ради – 2 до Андрусовської угоди (1659-1667 рр.) / Пер. з рос. Л. Білик. – К.: Основи, 2003. – 644 с.

Методичні рекомендації

Дотримайтесь загальних методичних рекомендацій для підготовки студентів до семінарських занять та скористуйтеся наступними порадами.

Перше питання починається з характеристики військово-політичної ситуації у якій проходила друга Переяславська рада. Потрібно проаналізувати погляди російських дослідників на події Переяславської ради 1659 р., та їх історичне значення для України. Особливу увагу слід звернути на концепцію М. Покровського.

У другому питанні охарактеризувати життя і діяльність гетьмана Ю. Хмельницького в зображенні російської історіографії. Необхідно коротко викласти характеристики дані гетьману найбільш авторитетними з дореволюційних російських дослідників. Бажано також порівняти погляди дореволюційних російських істориків і сучасних їм українських істориків.

Третє питання слід починати з аналізу історіографічних джерел, які студент використовував при підготовці відповіді на питання. Потім потрібно проаналізувати факти наведені С. Соловйовим та його оцінки подій при описі бойових дій під Чудновим у 1660 р., також слід прокоментувати погляди С. Соловйова з точки зору сучасних дослідників. Потрібно виявити загальні риси і відмінності їх концепцій.

При висвітленні питання потрібно починати з опису військово-політичної ситуації на момент капітуляції російського війська під Чудновим у 1660 р., яка примусила Ю. Хмельницького укласти новий договір з Річчю Посполитою. Після цього слід приступати до характеристики поглядів російських істориків на Чудновський трактат.

П'яте питання слід починати з аналізу історіографічних джерел. Необхідно також охарактеризувати політичну ситуацію на момент Чорної ради в Ніжині 1663 р. Потрібно виявити загальні риси і відмінності їх концепцій, і пояснити з чим пов'язані відмінності в їхніх поглядах. Слід також звернути увагу на зміну оцінки дій московського уряду в російській дореволюційній історіографії.

Наприкінці семінару треба зробити зважені висновки щодо проблеми.

Заняття 3. (2 години)

Боротьба за контроль над Україною у висвітленні російських істориків

План

1. Особистість І.Брюховецького в історіографії.
2. Візит І.Брюховецького у Москву та «Московські статті» 1665 р.
3. Андрусівський договір 1667 р. та його історичні оцінки.
4. Характеристика А.Ордіна-Нащокіна в російській історіографії.
5. Падіння І.Брюховецького та його причини.
6. Політика Д.Многогрішного та його повалення.

Література:

1. Андрусово // Энциклопедический словарь Русского Библиографического института Бр. А. и И. Гранат и К°. – Т. III. – М.: Русский Библиографический институт Бр. А. и И. Гранат и К°. – 17-е совершенно переработанное издание (11-е повторное).- С.107.
2. Брюховецкий, Иван Мартынович // Новый энциклопедический словарь. – Т.8. – Издатели Ф.А. Брокгауз (Лейпциг), И.А. Ефрон (Санкт-Петербург). – СПб. – С. 335-337.
3. Голицын Н.С. Русская военная история. – Ч. 2. – СПб., 1878. – 691 с.
4. Голвачев П. значение Андрусовского перемирия // Русская старина. – 1903. – Т. 115. – №7-9. (№7). – С.159-166.
5. Иконников В.С. Ближний боярин Афанасий Лаврентьевич Ордин-Нащокин. Один из предшественников петровской реформы // Русская старина. – 1883. - № 10-11 - №10. – С. 17-66; № 11. – С.273-308.
6. Иловайский Д.И. История России. – Т. 5. – М., 1905. – 664. с.
7. Иловайский Д.И. История России. Отец Петра Великого: Алексей Михайлович и его ближайшие преемники. – М.: Чарли, 1996. – 624 с.
8. Иловайский Д.И. Краткие очерки русской истории. – М.: Мысль, 1995. – с.110 – 508.
9. Ключевский В.О. Курс русской истории // Сочинения в 9 т. Т. III. – М.: Мысль, 1988. – 414 с.
10. Костомаров Н.И. Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей Н. Костомарова. – Второй отдел: господство дома Романовых до вступления на престол Екатерины II. – Вып. 4-5. XVII столетие. – СПб., 1874. – 536 с.
11. Літопис Самовидця. – К.: Наукова думка, 1971. – 208 с.
12. Матвеев П. Батурицкий переворот 13-го марта 1672 года. Дело гетмана Демьяна Многогрешного // Русская старина. – 1903. – № 9. – С.667-690; № 10 – С.131-146; № 11. – С.459-470.
13. Матвеев П. Москва и Малороссия в управление Ордина-Нащокина Малороссийским приказом // Русский архив. 1901. – Кн. 1. – С.219-242.

14. Павлицев Н.И. Польская анархия при Яне-Казимире и война за Украину. – Т. II. Царствование Яна-Казимира. 1648-1668. – Спб., 1887. – 405 с.
15. Пичета В.И. Внешняя политика России при царе Алексее Михайловиче // Три века / Сб. Сост.: А.М. Мартышкин, А.Г. Свиридов. – Т. II. – М.: ГИС, 1991. – С. 106-139.
16. Платонов С.Ф. Лекции по русской истории, 1993. – М.: Высшая школа, 1993. – 736 с.
17. Розенфельд И.Б. Присоединение Малороссии к России (1654-1793). – Пг, 1915. – 192 с.
18. Рудаков В. Ордын-Нащокин (Афанасий Лаврентьевич) // Энциклопедический словарь. – Т. XXII. – Ст. 43. – Издатели: Ф.А. Брокгауз (Лейпциг), И.А. Ефрон (Санкт-Петербург). – Спб., 1897. – С.826.
19. Соловьев С.М. Общедоступные чтения о русской истории. – М.: Республика, 1992. – 350 с.
20. Соловьев С.М. Сочинения в 18 кн. [Отв. ред.: И.Д. Ковальченко, С.С. Дмитриев]. – Кн. VI. – Т. 11-12. История России с древнейших времен. 1990. – М.: Мысль. – 671 с.
21. Тарасов С.В. Руїна Гетьманщини: історико-правове дослідження в російській історіографії (друга половина XIX - початок XX ст.). – Донецьк: Ноулідж, 2014. – 193 с.
22. Эйнгорн В. Очерки из истории Малороссии в XVII в. Сношения малороссийского духовенства с московским правительством в царствование Алексея Михайловича. – М., 1899. – 1104 с.
23. Яковлева Т. Руїна Гетьманщини: Від Переяславської ради – 2 до Андрусовської угоди (1659-1667 рр.) / Пер. з рос. Л. Білик. – К.: Основи, 2003. – 644 с.

Методичні рекомендації

Дотримайтесь загальних методичних рекомендацій для підготовки студентів до семінарських занять та скористуйтеся наступними порадами.

Перше питання присвячується характеристиці гетьмана І. Брюховецького в російській дореволюційній історіографії. Потрібно проаналізувати причини вкрай негативної оцінки гетьмана російськими дослідниками, та виявити тих з дослідників (якщо вони є) хто оцінював особистість гетьмана позитивно. Також потрібно порівняти погляди російських дореволюційних істориків та сучасних їм українських істориків.

У другому питанні аналізується візит І. Брюховецького у Москву та «Московські статті» 1665 р. Потрібно охарактеризувати поведінку гетьмана в Москві, яке призвело до підписання нового варіанту «Московських статей». Необхідно при цьому проаналізувати обидві концепції висунуті дореволюційною російською історичною наукою.

Третє питання потрібно починати з характеристики історіографічних джерел. Потім необхідно проаналізувати оцінки Андрусівського договору 1667

р., що давалися російськими істориками (як дипломатичної перемоги, або як дипломатичної поразки). Слід звернути увагу на питання, хто з російських дореволюційних дослідників у своїй оцінці Андрусівського договору звернув увагу на інтереси України, а якщо так, то як їх розумів. Також слід назвати наслідки договору, на які вказувала російська історіографія.

Четверте питання тісно пов'язане з третім. Російські дослідники у своїй оцінці життя і діяльності А. Ордіна-Нащокіна відштовхувалися насамперед від своєї оцінки Андрусівського перемир'я. Потрібно показати як у зв'язку з цією подією російська історіографія оцінювала політичну позицію та дипломатичне мистецтво А. Ордіна-Нащокіна. Особливу увагу слід звернути на позицію В. Ключевського, яку потрібно підвергнути китичному аналізу.

П'яте питання слід починати з аналізу причин піднесення І. Брюховецького. Потім потрібно перейти до аналізу зовнішньої та внутрішньої політики гетьмана, і перш за все відносин гетьмана з різними станами і класами українського суспільства. Необхідно вказати причини які призвели гетьмана до втрати популярності і загибелі.

Відповідаючи на шосте питання потрібно розкрити наступні проблеми. Оцінка особистості гетьмана Д. Многогрішного російською історіографією. Слід показати взаємовідносини гетьмана з українським суспільством і перш за все з духовенством та старшиною, а також його взаємовідносини з московським урядом та гетьманом Правобережної України. Потрібно проаналізувати причини повалення Д. Многогрішного та дати правову і історичну оцінку і назвати які з російських дослідників вірили, а які не вірили пред'явленим гетьману звинуваченням.

Наприкінці семінару треба зробити зважені висновки щодо проблеми.

Заняття 4. (2 години)

Боротьба проти Польщі і Туреччини за возз'єднання України у висвітленні російських дослідників

План

1. Діяльність гетьмана П.Дорошенка.
2. Діяльність кошового отамана І.Сірка.
3. «Вічний мир» 1686 р. та його історичні оцінки.
4. Державна політика І.Мазепи на початку його гетьманування.
5. Діяльність полковника білоцерківського С.Палія.

Література:

1. Антонович В.Б. Последние времена козачества на правой стороне Днепра // Моя сповідь: Вибрані історичні та публіцистичні твори / Упор. О. Годійчук, В. Ульяновський. Вст. ст. та коментарі В. Ульяновського. – К.: Либідь, 1995. – С. 252-372.

2. Брикнер А.Г. История Петра Великого. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2002. – 666 [6] с.
3. Востоков А. К истории первого крымского похода // Киевская старина. – 1886. – Т. XIV. – Февраль. – С. 267-278.
4. Востоков А. Суд и казнь Григория Самойловича // Киевская старина. – 1889. – Т. XXIV. – Февраль. – С. 40-63.
5. Грушевский М. С. Иллюстрированная история Украины / М. Грушевский. – К.: МП «Левада», 1995. – 696 с.
6. Дорошенко Д.І. Нарис історії України в 2-х томах. Т. II. – К.: Глобус, 1992. – 394 с.
7. Иловайский Д.И. История России. Отец Петра Великого: Алексей Михайлович и его ближайшие преемники. – М.: Чарли, 1996. – 624 с.
8. Иловайский Д.И. Краткие очерки русской истории. – М.: Мысль, 1995. – с.110 – 508.
9. Ключевский В.О. Курс русской истории // Сочинения в 9 т. Т. III. – М.: Мысль, 1988. – 414 с.
10. Костомаров Н.И. Мазепа. – М.: Республика, 1992. – 335 с.
11. Костомаров Н.И. Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей, Н. Костомарова. – Второй отдел: господство дома Романовых до вступления на престол Екатерины II. – Вып. 4-5. XVII столетие. – СПб., 1874. – 536 с.
12. Костомаров Н.И. Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей, Н. Костомарова. – Второй отдел: господство дома Романовых до вступления на престол Екатерины II. – Вып. 6. XVIII столетие. – СПб., 1876. – 537-867 с.
13. Літопис Самовидця. – К.: Наукова думка, 1971. – 208 с.
14. Мякотин В. Дорошенко (Петр) // Энциклопедический словарь. – Т. XI. – Пт.21. – Издатели: Ф.А. Брокгауз (Лейпциг), И.А. Ефрон (Санкт-Петербург). – СПб. 1893. – С. 60-61.
15. Нечаев В.В. Царствование Федора Алексеевича и правление царевны Софьи // Три века / Сб. Сост.: А.М. Мартышкин, А.Г. Свиридов. – Т. II. – М.: ГИС, 1991. – С.140-200.
16. Платонов С.Ф. Лекции по русской истории, 1993. – М.: Высшая школа, 1993. – 736 с.
17. Розенфельд И.Б. Присоединение Малороссии к России (1654-1793). – Пг., 1915. – 192 с.
18. Соловьев С.М. Общедоступные чтения о русской истории. – М.: Республика, 1992. – 350 с.
19. Соловьев С.М. Сочинения в 18 кн. – Кн. VII. – Т. 13-14. История России с древнейших времен / Отв. ред.: И.Д. Ковальченко, С.С. Дмитриев. – М.: Мысль, 1990. – 701 с.
20. Тарасов С.В. Руїна Гетьманщини: історико-правове дослідження в російській історіографії (друга половина XIX - початок XX ст.). – Донецьк: Ноулідж, 2014. – 193 с.
21. Устрялов Н.Г. История царствования Петра Великого. – Т. I. – СПб., 1858. – 406 с.

22. Устрялов Н.Г. История царствования Петра Великого. – Т. II. – СПб., 1858. – 406 с.
23. Эйнгорн В. Очерки из истории Малороссии в XVII в. Сношения малороссийского духовенства с московским правительством в царствование Алексея Михайловича. – М., 1899. – 1104 с.

Методичні рекомендації

Дотримайтесь загальних методичних рекомендацій для підготовки студентів до семінарських занять та скористуйтеся наступними порадами.

Перше питання присвячується характеристиці гетьмана П. Дорошенка в російській дореволюційній історіографії. Потрібно проаналізувати погляди найбільш відомих з російських дослідників, та спробувати виявити найбільш об'єктивні характеристики життя і діяльності гетьмана. Також бажано порівняти погляди російських дореволюційних істориків та сучасних їм українських істориків.

У другому питанні аналізується життя і діяльність славнозвісного кошового отамана І. Сірка. Необхідно вказати головні віхи його життєвого шляху. Потім слід проаналізувати оцінки які давала російська історіографія І. Сірку. Потрібно знайти пояснення тим, або іншим оцінкам та зайти найбільш об'єктивні з них.

Третє питання потрібно починати з характеристики історіографічних джерел. Необхідно показати причини укладення мирного договору. Потім необхідно проаналізувати оцінки «Вічного миру» 1686 р., що давалися російськими істориками (як дипломатичної перемоги, або як дипломатичної поразки), також оцінки дипломатичного мистецтва В. Голіцина, та проаналізувати аргументацію дослідників. Бажано також висказати свою точку зору і аргументувати її.

Четверте питання присвячується характеристиці гетьмана І. Мазепи в російській дореволюційній історіографії. Відповідь потрібно починати з характеристики історіографічних джерел. Ділі необхідно проаналізувати оцінки особистості гетьмана та його діяльності у перші роки гетьманування. Необхідно відповісти на питання: «Чи прийшла російська історична наука до єдиного погляду на гетьмана І. Мазепу» і аргументувати свою відповідь. Також слід показати взаємовідносини гетьмана з різними станами і класами українського суспільства та московською адміністрацією, показати політичні цілі, які переслідував гетьман.

П'яте питання слід починати з аналізу історіографічних джерел. Потім потрібно розкрити наступні проблеми. Становище на Правобережжі на момент укладання «Вічного миру» 1686 р. Діяльність білоцерківського полковника С. Палія (Гурко) з моменту, коли він зробив своєю резиденцією Фастів. Треба проаналізувати політичну ситуацію в якій він опинився та шляхи виходу, які

вин намагався відшукати. Показати його бойові дії та дипломатичні контакти (з 1688 р.).

Наприкінці семінару треба зробити зважені висновки щодо проблеми.